

Ninkov Kovačev Olga

A SZABADKAI VÁROSHÁZA CORVIN MÁTYÁS-ÜVEGABLAKA

*The Matthias Corvinus Stained
Glass Window of the Subotica Town Hall*

Annak ellenére, hogy Mátyás király a vajdasági magyar néphagyomány közkedvelt hőse, ránk maradt képzőművészeti emlékként ritkán fordul elő. Ábrázolásával profán térben, a szabadkai szecessziós Városháza dísztermének egyik színes üvegablakán találkozunk. A Városháza 1908 és 1912 között, Jakab Dezső és Komor Marcell budapesti építészek tervei alapján épült, a magyar szecesszió stílusában. Színes üvegablakait Róth Miksa (1865–1944) üvegfestő készítette 1911–1912-ben. Róth munkássága a magyar vitrázművészet aranykora. A szabadkai megrendelést 1911. november 2-án fogadta el, a kész üvegablakokat pedig 1912 májusában szállította a helyszínre.

Az összes színes üvegablakot kitölti a frontálisan elhelyezett ábrázolt test, amely alatt téglalap alakú mezőben az ábrázolt személy nevét olvashatjuk. A hat magyar király feje mögött félkör alakú kék és zöld színű háttérrel tervezett Nagy Sándor, amely sugaraival a napra, illetve nimbuszra emlékezteti a nézőt. A Mátyás királyt ábrázoló ablak Nagy Sándor által elképzelt kartonja a többi király kartonjával a gödöllői Nagy Sándor-ház tulajdona. Ez az adat, valamint Mátyás kartonja most kerül először publikálásra. Mátyás királyon középkori páncélöltözék látható, melyet félig hermelinszegélyű díszes palást takar. Jobbjában jogart, baljában a szívére emelve egy könyvet tart. Fején korona helyett cser- és babérkoszorút visel, ez antik római ábrázolásokat idéz, és a győztes hadvezér jele. A tanulmány megpróbál választ adni arra, hogy Nagy Sándor milyen előképekhez nyúlhatott Mátyás király megformálásánál, s a következőkre jut el: a fej megformálása az antikizáló Mátyás profilos arcképekre, a test, illetve öltözék megformálása pedig Székely Bertalannak a kecskeméti Városházán látható Mátyás-figurájára, illetve Fadrusz János lovas szobrára vezethető vissza.

Kulcsszavak: színes üvegablak-művészet, historizmus, szecesszió, millenniumi ünnepek, Róth Miksa, Nagy Sándor, a szabadkai Városháza, Mátyás király-arcképek

Annak ellenére, hogy Mátyás király a vajdasági magyar néphagyomány közkedvelt hőse¹, a ránk maradt képzőművészeti alkotások ritkán jelenítik meg. Nem találjuk meg például a vajdasági templomokban, ahol a szent magyar királyok, Szent István, Szent Imre és Szent László gyakran megjelennek szobor formájában, festményen vagy színes üvegablakon. Mátyás király ábrázolásával profán térben, a szabadkai szecessziós Városháza dísztermének egyik színes üvegablakán találkozhatunk. Ez a tény egybecseng azzal a szellemiséggel,

Mátyás király a Thuróczi-krónikában. Johannes de Turocz: Chronica Hungarorum, Brünn 1488., Budapest, Egyetemi Könyvtár

amelynek Mátyás aktív részese volt, illetve azzal a művészi irányzattal, amelyet maga is formált. A magyar középkori történelem egyik legnagyobbja, a központosított monarchia létrehozására irányuló törekvés fő képviselője, elsőként pártolta a reneszánsz művészetet Itálián kívül, ami a világi művészet felvirágzását eredményezte.

A szabadkai Városháza épülete és belső berendezése 1908 és 1912 között készült, Jakab Dezső és Komor Marcell budapesti építészek tervei alapján, a magyar szecesszió stílusában. A szecessziót jellemző összművészeti hatásának (*Gesamtkunstwerk*), az építészet, iparművészet, festészet egybefonódásának egyik velejárója volt a vitrázs (színes üveglak) elterjedése. A Városháza színes üveglakait Róth Miksa (1865–1944) „császári és királyi udvari üvegfestő” készítette 1911–1912 között, abban a pesti műhelyben, amely ma a Róth Miksa Emlékház². Róth Miksa munkássága a magyar vitrázsművészet aranykora, ő kapta a jelentőségüknél fogva is legnagyobb megrendeléseket. Szinte az összes jelentősebb magyar vitrázstervezővel dolgozott. Rippl Rónai József, Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor festőművészekkel működött együtt a legtovább és a leggyümölcsözőbben, az általuk tervezett üveglakok Róth életművének

Nagy Sándor rajza a szabadkai Városháza Corvin Mátyás-ablakához. A tervrajz mérete 185 x 7,5 cm, technikája szén. Gödöllő, Nagy Sándor-ház. Fotó: Öriné Nagy Cecília

csúcát képezik. Ide sorolhatók a budapesti Nemzeti Szalon, a velencei Magyar Ház, a szatmárnémeti Katolikus Gimnázium, a marosvásárhelyi Kulturpalota, a Lipótmezei Kápolna, a temesvári Papnevelde, a Drucker-villa és a szabadkai Városháza üvegablakai.³ Ez utóbbi megrendelést Róth a két építészről, Jakab Dezsőtől és Komor Marcelltól kapta. A rendelést 1911. november 2-án fogadta el, a kész üvegablakokat pedig 1912 májusában, tehát csupán három hónappal az épület leleplezése előtt szállíttatta a helyszínre.⁴ A Városháza közgyűlési termének homlokfalán a hat magyar királyt megjelenítő színes ablaksort Nagy Sándor tervezte (ezek Árpád fejedelem, Szent István, Szent László, Corvin Mátyás, Nagy Lajos, Könyves Kálmán). Középen Ferenc József császár és Mária Terézia császárnő látható, valamint két apród, a két oldalsó falon pedig kisebb ablakokban Hunyadi János, Werbőczy, II. Rákóczi Ferenc, Széchényi István, Deák Ferenc, Kossuth Lajos. E történelmi arcképcsarnok tekintetében előképeket találunk a magyar állam ezredéves ünnepeinek lázában készülő műemlékeken, elsősorban a szabadkai Városháza építőinek tanítómestere, Lechner Ödön és Pártos Gyula által tervezett kecskeméti városháza (1890–1896) dísztermének Székely Bertalan által festett falképein⁵, vagy a mára turista attrakcióvá nőtt budapesti Hősök terén levő Millenniumi emlékművön (Schickedanz

Corvin Mátyás a Nagy Sándor terve alapján Róth Miksa által kivitelezett színes üveglakon, a szabadkai Városháza közgyűlési terme, 1911–12.

Albert és Zala György alkotása [1896]⁶). A kecskeméti városháza közgyűlési termének dekorációja a teljes nemzeti múlt reprezentálásának igényével lép fel. A ciklus sarokpontjait a honfoglalás és Ferenc József uralkodása alkotja, míg a közties eseményeket a megjelenített történelmi személyiségek jelképezik. Történelmi jelenetek ötvöződnek a történelmi arcképcsarnokkal, ami a Millenniumi emlékművel rokon koncepció⁷. A szabadkai megoldás nélkülözi a történelmi események ábrázolását, és a historizmustól örökölt kompozíciós sémákat alkalmazza stilizáló, dekoratív átformálással⁸. A szabadkai történelmi arcképcsar-

nok különlegességét technikája képezi, mert mint minden jó iparművészeti alkotás, nagyszerűen ötvözi a jelentést és a használati funkciót. A fény lehel életet a képbe és a megvilágításra szánt térbe, amely ezáltal nemcsak fényvel, hanem tartalommal is megtelik. A fénykezelésnek és a tiszta színhasználatnak metafizikai, alapjában konceptuális természete a 13. századtól a kora 14. századig terjedő gótika időszakában, valamint a 19. század végén, a 20. század elején, a szecesszióban élte virágkorát. Ez utóbbin belül azonban a kézműves műhelyek, művésztelepek között nem sok olyan volt, ahol kísérleteztek volna a színes ablakokkal, és csak néhány művésznek sikerült olyan képzett üveggészítő mestert találnia, aki rokon módon tudta interpretálni terveiket olyan hosszú ideig, mint az a tizenkét év, ameddig a gödöllői művészek együtt dolgoztak Róth Miksával. Nagy Sándor dekoratív érzéke a vastag, erős kanyargós vonal iránt csodálatosan egészul ki Róth Miksa ólomművészetének komplex ritmusával⁹, aminek a szabadkai Városháza üvegablakai is szép példái, míg a történelmi arcképsor okán egyedül alkotások.¹⁰

Az összes színes üvegablakot kitölti a frontálisan elhelyezett test, amely alatt téglalapalakú mezőben az ábrázolt személy nevét olvashatjuk.¹¹ Az ablakok pompáját a körbefutó florális és geometrikus tarka keret hangsúlyozza. A hat magyar király feje mögött félkör alakú kék és zöld színű háttérteret tervezett Nagy Sándor, amely sugaraival a Napra, illetve nimbuszra emlékezteti a nézőt. Nagy Sándor fennmaradt üvegablaktervei alapján tudjuk, hogy a végső, ma is látható kivitelezett változat eltér a fennmaradt tervrajzoktól. A kartonok némelyikét (Árpád fejedelem, Szent István, Szent László, Könyves Kálmán) Bela Duranci, e művek első kutatója 1978-ban tette közzé.¹² Kevesebb, mint egy évtized múlva a Szent István- és a Szent László-ablakok tervrajzai Gellér Katalin és Keserű Katalin közlésében láttak napvilágot, immár pontos forrásmegjelöléssel.¹³ Később, a Városházáról szóló népszerűsítő kiadvány publikálja a Mátyás királyt, a Nagy Lajost és a Könyves Kálmánt ábrázoló tervrajzokat.¹⁴ Ezeket összehasonlítva a végső megoldással, elmondható, hogy pl. Mátyás alakjánál a fej profilba, illetve a test frontálisba állítása megmaradt, a különbség az öltözéken mutatható ki. Eltérések figyelhetők meg ugyanakkor egy-egy figurához készített terv variánsain is, így pl. Szent István már említett akvarellterv-változatán és a nemrégiben publikált szénvázlaton. Nagy Sándor a szabadkai Városházához készített üvegfestmény-tervei szerepeltek a Gödöllői Művésztelepet bemutató 2003-ban létrejött kiállításon és a hozzá kapcsolódó tanulmánykötetben: 95-ös katalógusi szám alatt Árpád, Szent István, Szent László, 1911, akvarell, papír, 385 x 430 mm, Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, lelt. sz. 71.032.41/1.; 96-os katalógus szám alatt Árpád, karton, szén, 185 x 78 cm, Nagy Sándor-ház, Gödöllő; 97-es katalógus szám alatt Szent István, karton, szén, 185 x 78 cm, Nagy Sándor-ház, Gödöllő.¹⁵ Mint a Nagy Sándor-ház tulajdona, a Gödöllői Városi Múzeumban van letétben mind a hat király üvegablak-kartonja. Az itt található tervek

alapján születtek meg a szabadkai Városháza magyar királyainak üvegablakai, s közöttük Mátyás is – a tervrajz mérete 185 x 7,5 cm, technikája szén.¹⁶ A tervezett és kivitelezett variánson Mátyás király öltözéke középkori páncél, melyet félig hermelinszegélyű díszes palást takar. Jobbjában jogart tart, baljában a szívére emelve egy könyvet. Fején korona helyett cser- és babérkoszorút visel, ami antik római ábrázolásokat idéz és a győztes hadvezér jele. Az alábbiakban megpróbálunk választ adni, hogy Nagy Sándor milyen előképekhez nyúlhatott Mátyás király megformálásánál.

Corvin Mátyás (1443–90) Hunyadi Jánosnak, Magyarország kormányzójának és Szilágyi Erzsébetnek a fia; Csehország, Horvátország és Dalmácia királya. Első felesége Katalin, Podjebrád György cseh király lánya, második felesége Beatrix, I. Ferdinánd nápolyi király lánya. Vitéz János irányításával humanisták nevelték, műveltsége jóval meghaladta a kor átlagos főuraiét, a magyaron kívül latinul, németül és csehül is beszélt. Udvarában sok neves külföldi művész és tudós megfordult, pártfogását több magyar humanista, Báthori Miklós, Janus Pannonius, Várad Péter is élvezte. Budán, Visegrádon reneszánsz stílusban építkezett, elsőrangú olasz művészeket foglalkoztatott. Udvarának pompája bámulatra készítette a külföldieket, fényéről fennmaradt tárgyi emlékek (kálváriája, trónkárpitja, pajzsa, ajándékba adott serlege stb.) adnak képet. Művészeti és irodalmi mecenatúrájának legnagyobb hatású példája a budai királyi könyvtár volt. Ma a Corvina Könyvtár tizenhárom kódexében található portréja, ebből tizenkettő Itáliában készült 1480–90 között. Mátyás királyról ugyanis még életében sok és sokféle képmás jelent meg, és nemcsak kódexekben, hanem címereken, pénzérméken is. A legismertebb portréi a vésett nagy felségpecsétjén (1464) és a Thuróczi-krónikában (1488) maradtak fenn, de talán a legismertebb az a kettős arckép, melyet feltehetőleg Lombard mester alkotott (1485–90) és Beatrixszel együtt ábrázolja. Portréinak többsége a középkori uralkodói ideálportré példáját követi, nem tükröződnek rajtuk valódi arcvonásai.¹⁷ A kódexek miniatúrportréin a király jobbra tekint, homlokára babérkoszorú illeszkedik, vállát antik lepel borítja. Ennek az ábrázolásnak az őstípusát Balogh Jolán egy bronzérembe, az ún. *Marti fautor* iben vélte megtalálni.¹⁸ Meller Péter mutatott rá, hogy ezekben a portrékban Nagy Sándor-imitáció ismerhető fel. Antonio Bonfini leírása szerint is Mátyás Nagy Sándort tekintette példaképének.¹⁹ Ugyanezt a profilos, koszorús típust használják azoknak a márvány doborműveknek mesterei, amelyeket ma a bécsi Kunsthistorisches Museumban, vagy a Magyar Nemzeti Galériában (Lombard mester kettős képmása Mátyás királyról és Beatrix királynéről, 1485–90) láthatunk, de sok későbbi mű is, mint amilyenek a romantizmus nemzeti eszméitől fűtött korszak ábrázolásai. A *Magyar vezérek, hercegek és királyok* című, bécsi kiadású album rajzolója, Moritz von Schwind 1830-ban a Nádasdy-féle *Mausoleum* alakjait másolta le (Nürnberg, 1664), kivéve néhány esetben, mint pl. Mátyás alakjánál, ahol az

ambrasi gyűjtemény²⁰ babérkoszorús képmását követte²¹. Színes alkotásról lévén szó, a király haja fekete, ellentétben Bonfini leírásával, mely szerint arany-szőke. Itt jegyezzük meg, hogy Nagy Sándor szabadkai üvegablakain egyforma világos színű a hat király haja. A haj színéről domborművek és szobrok esetében nem beszélhetünk, de anélkül is kimutatható milyen előképeket használtak. Pl. Alexy Károly Mátyás király egészalakos szobra (1844) alakításakor éppen Schwind *Magyar vezérek, hercegek és királyok* litografált sorozatának XXXIX. számú lapját vette alapul²². Balogh Jolán művészettörténész Mátyás ikonográfiáját s annak kutatástörténetét tárgyalva tisztázta, hogy „A XIX. század derekán [...] már lassan ismertekké váltak a hiteles, eredeti Mátyás-arcképek”²³. Marosi Ernő hozzáteszi: „Csak természetes, hogy a hiteles Mátyás-kép felkutatása a művészettörténet-írás legelső feladatai közé tartozott.” Megállapítja, hogy a Fadrusz János Mátyás királyt ábrázoló kolozsvári lovasszobrának leleplezése alkalmából kiadott emlékkönyv mind illusztrációs anyagában, mind a benne közölt tanulmányt tekintve a modern Mátyás-ikonográfia eredményeinek – a 19. század második felében végzett gyűjtőmunka eredményeinek – első színvonalas összefoglalása.²⁴ Az elgondolás, hogy Mátyás szülővárosa a millenniumi ünnepekre a király nagyméretű szobrának felállításával járuljon hozzá, dr. Nagy Lajos kolozsvári unitárius lelkésztől származott. A közadakozásról szóló döntés 1882 júliusában született. A pályázat kiírására 1893-ban került sor, s a következő évben Fadrusz János nyerte el a megrendelést. A felállítás tervezett éve 1896 volt, de akkor csak az alapkövetételre került sor. Fadrusz méltóságteljes, erőt és határozottságot sugalló, mintegy négyszeres életnagyságban kivitelezett hatalmas lovasszobrát országos ünnepség keretében 1902. október 12-én leplezték le.²⁵ A szobrot Nagy Sándor is jól ismerhette, hiszen az 1900-ban megrendezett párizsi világkiállításon, ahol egyébként bronzérmeket kapott, Fadrusz alkotása domináns jelenség volt a szoborcsarnok kortárs művei között.²⁶ Nagy Sándor abban az évben költözött haza végleg Párizsból²⁷. Az általa formált Mátyás-figurán ugyanolyan páncélt látni, mint Fadrusz szobrán, és nagyon hasonlót a fentebb említett kecskeméti városháza Székely Bertalan által festett Mátyás-alakon. Ez utóbbin a király jobbában szintén jogart tart, de balját teste mellett, kardjára helyezi – nem úgy, mint Nagy Sándor alkotásán, melyen mecenatúrájának fő tárgyát, könyvet emel keblére. A palást több színű megfogalmazása is Nagy Sándor képzeletének műve. Ám a fej, illetve arc profilba állítása jellemző „Alexandros-imitáció”, all’antica előképekre támaszkodik. Azonban játékosabb és puhább, mint Fadrusznál, aki mint naturalisztikus irányultságú emlékmű-specialista, egy lovas szoborra hangolt, kifejező arcot formált. Az eltérés a művek technikájából is ered, mert míg az öntött szobor erős formáival köztéren fejt ki hatását, a színes üvegablak síkba helyezve, fényt és színeket használ. Az említettek mellett Nagy Sándor terveit előzte még meg egy máig igen népszerű Mátyás-szobor, amely viszont ruházatában és egész beál-

lításában eltér társaitól: az 1898–1904 között Stróbl Alajos által a budai várban kivitelezett Mátyás-kút szobra: a király itt mint vadász látható ennek megfelelő ruházatban és környezetben, az épülethez kapcsolódó lépcsőzetes kompozíciós megoldásban.²⁸ Míg Fadrusznál és Stróblnál Mátyás a főszereplő, Nagy Sándornál egy a hat király közül. Tehát itt a magyar történelem részeként jelenik meg, jól felismerhető megformálásban, attribútumaival. S csak mint érdekességet említjük meg a befogadó közeg egyik ismert személyének, a tizenhat éves Csáth Gézának 1904. május 16-ai naplójeljegyzését: „Ma volt a Magyar írásbeli. Reggel 7-kor bontották föl a rajzteremben. I./ A renaissance és Mátyás király Magyarországon. II./ Költői irányok a XIX. század első felében. III./ A szél.”²⁹ Ebből is látni, hogyan táplálta képpel a képzőművészet több ága azt a történelmi tudatot, mely széles körű történelmi ismeretet igényelt és épített.

S végül Szabadka történelme kapcsolódott Mátyás királyhoz, illetve a Hunyadi családhoz. Szabadka királyi birtok 1439-ben, Madaras, Tavankut és Halas mezővárosokkal Hunyadi Jánosnak és öccsének magánföldesúri kezébe került. A település mint a Hunyadi család birtoka, egy uradalom központjaként létezett. Miután Hunyadi Jánost a nándorfehérvári győzelem után Zimonyban elragadta a pestis, Szabadkát Szilágyi Mihály örökölte. Halála után e birtokot unokaöccse, az 1458. január 24-én trónra lépett Hunyadi Mátyás kapta. Mátyás király öt év után, 1464-ben Szabadkát rokonának, dengelegi Pongrácz János erdélyi vajdának és örökösének adományozta.³⁰ A szabadkai Városháza építői a történelmi múlt felidézése egyik eszközeként a díszbejárat lépcsőháznak fordulójában, szemben az érkezővel két zsolnai kerámiából készült madarat állítottak: a turult – a magyarságnak a Pannon medencébe érkezését idéző szimbólumát és a Hunyadiak fekete hollóját, mely csőrében gyűrűt tart. Erről a címerállatról kapta Mátyás a Corvinus nevet (a holló latinul Corvus). Szabadka történetének ezt a vetületét a szabadkaiak és az építők jól ismerhették, hiszen már 1886-ban a városról fundamentális monografikus történeti írás jelent meg Iványi István történész tollából.³¹

JEGYZETEK

¹ Raffai Judit, 2003, 177–183.

² Fényes Tibor, 2001.

³ Gellér Katalin, 1980, 148–153.

⁴ Magyar László, 1997; 2001, 182–183.; Mađar, Laslo 1998, 33.; Ninkov K. O. 2004.

⁵ Sümegi György, 1996, 35–42; *Lechner Ödön*, 2003.

⁶ Sinkó Katalin, 1993, 277–293.

⁷ *Történelem – kép*, 2000, kat. XII–9. 627. Révész Emese leírása

⁸ Gellér Katalin–Keserű Katalin, 1987, 110–111.

⁹ Nicola Gordon Bowe, 2003, 62., 67., 68.

¹⁰ Róth Miksa itt egyedül két esetben ismételte meg önmagát: az általa tervezett Ferenc József alakjának megformálásához az a rajz szolgált alapul, amelynek vitrázsát a Ma-

rosvásárhelyi (Tirgu Mureș) városházára készítette el, Kossuth Lajos portréját pedig a budapesti Gresham Biztosító Társaság épületében használta fel.

- ¹¹ Az aláírásokat, az ablakok sorsát követve, hol kivették az ablakkeretből, hol visszahelyezték. A trianoni egyezmény utáni új állam, a Jugoszláv Királyság nem tudta elfogadni tartalmukat, majd 1941–1944 között visszahelyezték őket. A második világháború után újra kivették mind, majd miután Bela Duranci művészettörténész tanulmányai alapján a Szerb Köztársaság parlamentjének döntése alapján 1967. III. 14-én védett műemlékké nyilvánították a Városházát, 1968. I. 29-én a vitrázsok restaurálására is sor került a zombori Stevan Stanišić műhelyében. 1977. IX. 26-án helyezték vissza őket eredeti helyükre, kivéve a bennük levő aláírásokat (Bela Duranci, 1978. 309). Az ablakok 1977. VI. 26-áig le voltak függönyözve, ekkor egy magas tisztségviselő mondata távolította el őket: „Jaj annak a pártnak, amely üvegkirályoktól retteg.” (Boško Krstić, 63) Az aláírások 2006-ban kerültek vissza az üveglaklakon eredeti helyükre.
- ¹² Bela Duranci, 1978. 309–316.
- ¹³ A szerzőpáros feltűnteti, hogy a tussal és akvarellal kartonon készült két tervrajz, a Magyar fejedelmek és királyok sorozatának két darabja, és hogy az OMF Építészeti Múzeumának gyűjteményében található a 71.03241/1. és a 71.03225. leltári szám alatt. A Szent Istvánt (hibásan Árpád fejedelmet) ábrázoló karton mérete 220 x 90 mm, Szent László kartonjának mérete 350 x 660 mm. Gellér Katalin–Keserű Katalin, 1987, 145., 243.
- ¹⁴ Boško Krstić, 1999; 2003, 61.
- ¹⁵ *A Gödöllői Művésztelep 1901–1920.* 2003, 298., 232.
- ¹⁶ A Gödöllői Városi Múzeumban Nagy Sándor által tervezett Mátyás király-kartonnak a leltári száma M.320. 1–6. Az adatokért szíves köszönet illeti Öríné Nagy Ceciliát, a Gödöllői Városi Múzeum művészettörténészét.
- ¹⁷ Mikó Árpád, 2001, 217–220; Mikó Árpád, 2003, 37–42.
- ¹⁸ Balogh Jolán, 1940, 479–482. Közli Mikó Árpád, 2003, 39.
- ¹⁹ Mikó 2002, 40.
- ²⁰ Amras tiroli falu kb. 8 kilométerre Innsbruktól. Hírneves várkastélyát Andechs és Tirol grófjai építették a XIII. században. I. Ferdinánd császár fia, Ferdinánd főherceg első nejével, Welser Philippinával többnyire itt tartózkodván, 1566–89 között a várat megnagyobbíttatta, és értékes könyv-, fegyver-, és régiséggyűjteményt alapított benne. E gyűjtemény nagyobb részét az osztrák főhercegek tiroli ágának kihalása után Bécsbe vitték, s itt ambeasi gyűjtemény név alatt először külön, majd az új műtörténeti udvari múzeumban állították fel.
- ²¹ *Történelem – Kép*, 2000, 534. kat. IX–6. Sinkó Katalin leírása
- ²² *Történelem – Kép*, 2000, 544. kat. IX–13. Szatmári Gizella leírása
- ²³ Balogh Jolán, 1940, 457. Idézi Marosi Ernő, 2003.
- ²⁴ Mátyás király-émlékkönyv.
- ²⁵ *Történelem – kép*, 2000, kat. XIV–12. Földes Mária leírása; lásd még: Kovalovszky Márta, 1993.
- ²⁶ Nagy Ildikó, 1993, 114.
- ²⁷ Gellér Katalin–Keserű Katalin, 1987, 218.
- ²⁸ Kovalovszky Márta, 1993, 93.
- ²⁹ Ifj. Brenner József (Csáth Géza), 2007, 116.
- ³⁰ Iványi István, 1886, I. 38–43.
- ³¹ Iványi István, 1886

IRODALOM

BALOGH JOLÁN

1940. *Mátyás király arcképei. Mátyás király*. Emlékkönyv születésének ötszázéves fordulójára. Szerk. Lukinich Imre. I. Bp., é. n.

Ifj. BRENNER JÓZSEF (CSÁTH GÉZA)

2007. *Napló (1903–1904)*. Életjel Könyvek 120. Szabadka

DURANCI, BELA

1978. *Vitraži gradske kuće u Subotici*. Građa za proučavanje spomeničke kulture. Pokrajinski zbornik za zaštitu spomeničke kulture, VIII–IX, Novi Sad, 309–316.

FÉNYES TIBOR

2001. *Róth Miksa Emlékház*. Tájak – Korok – Múzeumok Kiskönyvtár 712. szám, Budapest

GELLÉR KATALIN

1980. *Róth Miksa (1865–1944) s a magyar üvegablakművészet fénykora*. Művészettörténeti Értesítő XXIX/2., Budapest

GELLÉR KATALIN–KESERŰ KATALIN

1987. *A Gödöllői Művésztelep*. Corvina, Budapest

GELLÉR KATALIN–G. MERVA MÁRIA–ŐRINÉ NAGY CECÍLIA (szerk.)

2003. *A Gödöllői Művésztelep 1901–1920 – The Artists Colony of Gödöllő*. Gödöllői Városi Múzeum, Gödöllő

GERLE JÁNOS (szerk.:)

2003. *Lechner Ödön*. Holnap Kiadó, Budapest

GORDON BOWE, NICOLA

2003. *A fényvel festők*. A Gödöllői Művésztelep 1901–1920 – The Artists Colony of Gödöllő. (szerk. Gellér Katalin – G. Merva Mária – Őriné Nagy Cecília), Gödöllői Városi Múzeum, Gödöllő, 62–70.

IVÁNYI ISTVÁN

1886. Szabadka királyi város története. I-II. Bittermann József Könyvnyomdája, Szabadka

KRSTIĆ, BOŠKO

1999, 2003. *Gradska kuća subotičko čudo – Városháza – a szabadkai csoda – Town Hall the miracle of Subotica*. Subotica

KOVALOVSKY MÁRTA

1993. *Bronzba öntött halhatatlan. A historizmus emlékműszobrászata*. A historizmus művészete Magyarországon, szerk. Zádor Anna. MTA-MKI, Budapest, 79–98.

MAGYAR LÁSZLÓ

1997. *Képzőművészek levelesládája (1850–1951)*. Híd 2., Újvidék, 278–304.

2001. *Képzőművészek levelesládája (1850–1951)*. Tovatűnő évszázadok. Egy levéltáros írásaiból. Életjel, Szabadka, 182–183.

MAĐAR LASLO

1998. *...Po stilu naš je projekat sasvim originalan*. Rukovet 4–6, Subotica, 33.

MÁRKI SÁNDOR (szerk.)

1902. *A kolozsvári Mátyás-szobor története. Mátyás király-émlékkönyv. Kolozsvári szobrának leleplezése alkalmára.* Budapest

MAROSI ERNŐ

2003. „*A tudományos ikonográfiai kutatásnak nagy művészi eredménye*”. *Fadrusz János Mátyás-arcáról.* Személyiség és történelem. Bukarest, Korunk, 12. december, 20–24.

MIKÓ ÁRPÁD

2001. *Mátyás király arcképei.* Magyar művészet a kezdetektől 1800-ig. Egyetemi Könyvtár, Corvina, Budapest, 217–220.

2003. *Mátyás király all'antica arcképei.* Történelem – Kép, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 37–42.

MIKÓ ÁRPÁD–SINKÓ KATALIN (szerk.)

2000. *Történelem – kép. Személynyek múlt és művészet kapcsolatából Magyarországon.* Katalógus, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

NAGY ILDIKÓ

1993. *A műfajok hierarchiája a historizmus szobrászatában.* A historizmus művészete Magyarországon, szerk. Zádor Anna. MTA-MKI, Budapest, 111–131.

NINKOV K. OLGA

2004. *Vitražista Mikša Rot u Subotici.* Ex Pannonia 8, Istorijski arhiv – Történelmi Levéltár, Subotica – Szabadka, 2004, 70–73.

RAFFAI JUDIT

2003. *Mátyás király-folklór.* Epika. A Vajdasági Magyarok Néprajzi Atlasza – Etnološki atlas vojvodanskih Mađara – Volksundeatlas der Ungarn aus Vojvodina – Ethnographical Atlas of the Hungarians in Vojvodina. Kiss Lajos Néprajzi Társaság, Szabadka, 177–183.

SINKÓ KATALIN

1993. *A továbbélő historizmus. A millenniumi emlékmű mint szimbolikus társadalmi akciók színtere.* A historizmus művészete Magyarországon, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézete, Budapest, 277–293.

SÜMEGI GYÖRGY

1996. *A kecskeméti Városháza.* Kecskeméti Lapok Kft., Kecskemét. Második átdolgozott kiadás. 35–42.

*The Matthias Corvinus Stained
Glass Window of the Subotica Town Hall*

King Matthias is a popular hero of folk tradition in Vojvodina, yet not many representations of him are found in fine arts. There is a depiction of him in profane space in one of the stained glass windows of the Ceremonial Hall of the Subotica Town Hall. The Town Hall was built between 1908 – 1912 in Hungarian Secession style (Art Nouveau) based on a plan drawn by Dezső Jakab and Marcell Komor, architects from Budapest. Its stained glass windows were made by Miksa Róth (1865–1944) between 1911-1912. The works of Róth represent the golden age of Hungarian stained-glass art. He accepted the commission on 2nd November 1911 and sent the windowpanes to Szabadka in May 1912.

In all the stained windows the frontally posed bodies fill the panes and the names of the depicted figures are written in a rectangular field underneath. Above the heads of the six Hungarian kings Sándor Nagy designed blue and green background in a semi-circle field whose rays remind the viewer of the sun or an aura. The cartoon representing King Matthias the way Sándor Nagy imagined him as well as the cartoons of the other kings belong to the Sándor Nagy House in Gödöllő.

This is the first time that this datum and the cartoon of Matthias have been published. Matthias is seen wearing a mediaeval suit of armour which is half covered by an ornate cloak edged with ermine. He is holding a sceptre in his right hand and in his left he is holding a book over his heart. He is wearing an oak and laurel wreath on his head instead of a crown; this recalls Roman depictions and it is the symbol of a triumphant general. This study attempts to find an answer to what previous pictures Sándor Nagy could have used when designing the figure of King Matthias and has come to the following conclusion: the head was formed after the antiqued profile portraits, the body and costume after the figure of Matthias by Bertalan Székely in the Town Hall of Kecskemét and the equestrian statue of King Matthias by János Fadrusz

Keywords: stained glass art, historicism, secession, millenary festivities, Miksa Róth, Sándor Nagy, portraits of King Matthias, the Subotica Town Hall